

σιλειαν τοῦ Θεοῦ εἰσελθεῖν · καὶ ὁ Κύριος · Ἐν τῇ ὑπομονῇ ὑμῶν κτήσεσθε τὰ, ψυχὰς ὑμῶν · καὶ, Ἐν τῷ κόσμῳ θλίψιν ἔξετε.

ΚΘ'. Ἐκαστος ὑμῶν ὅσονπερ ἂν καταξιώθῃ τῇ τε πίστει καὶ τῇ σπουδῇ μέτοχος ἁγίου γενέσθαι Πνεύματος, τοσοῦτον ἐκείνης τῆς ἡμέρας δοξασθήσεται αὐτοῦ καὶ τὸ σῶμα. Ὁ γὰρ νῦν ἐνδον ἀπεθυσάρισε τῇ ψυχῇ, τότε καὶ ἐκτὸς ἐπὶ τοῦ σώματος ἀποκαλυφθήσεται · καὶ τὸ παράδειγμά φησιν ἐκ τῶν δένδρων. Χειμῶνος γὰρ παρελθόντος, καὶ ἡλίου φαιδρότερόν τε καὶ ἀκραιότερον ἐπιλάμπαντος, ὡς δέον, καὶ ἀνέμων ἐπιπνευσάντων, ἔσωθεν ἐκεῖνα φύει, καὶ ὡς ἐνδύματα, φύλλα καὶ τὰ ἄνθη, καὶ τοὺς καρποὺς περιβάλλεται. Παραπλησίως δὲ καὶ τοῦ χόρτου ἄνθος κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῶν κόλπων τῆς γῆς ἀναδίδεται, καὶ σκέπεται τούτοις γῆ · καὶ ὡς ἐμπρεπὲς αὐτὰ περιβόλαιον ἀμφιέννυται. Καὶ γὰρ ἐνδοξασθήσονται δι' αὐτοῦ τοῦ ἀπὸ γε τοῦ νῦν ἐνυπάρχοντος ἀόρητου φωτός, εἴτ' οὖν (2) τῆς τοῦ Πνεύματος δυνάμεως · ὅπερ καὶ τότε ἔσται αὐτοῖς ἐνδυμα, βρωσις, πόσις, ἀγαλλιασμός, χαρὰ, οἴρηνη, καὶ τὸ πᾶν, ζωὴ αἰώνιος.

A *tribulationes oportet nos intrare in regnum Dei* ¹². Et Dominus : *In patientia vestra possidebitis animas vestras. Et : In mundo tribulationem habebitis* ¹³.

189 XXIX. Quanta unusquisque vestrum fide diligentiaque dignus fuerit habitus sancti fieri Spiritus particeps, tanta ipsi mensura gloriæ continget in illa resurrectionis die corpus ejus coronari. Quod enim nunc collegit in anima, tunc exterius revelatum apparebit in corpore; cujus quasi experimentum aut exemplum spei capere licet ex arboribus. Hieme siquidem jam transacta, et lætiores calidioresque passim diffundente radios sole; ac, pro mitiori videlicet tempestate anni, ventis flantibus, trudent illæ foras folia et flores et fructus induunt; similiter et flos sæni per idem tempus e sinu telluris germinat, tegiturque illis terra, et veluti decoro pallio amicitur : ad hunc modum et corpora sanctorum tunc splendent, foras demum erumpente luce illa, quæ in ipsis erat ineffabili; virtutem dico et gratiam spiritus; quæ tunc ipsis erit vestis, esca, potus, exsultatio, gaudium, pax : et ut verbo cuncta uno complectar, vita æterna.

¹² Act. xiv, 21. ¹³ Luc. xxi, 19. *Jh 16:33.*

(2) Εἴτ' οὖν.] Id vero in mendo cubare videtur.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΠΕΡΙ ΥΨΩΣΕΩΣ ΤΟΥ ΝΟΟΣ

ΛΟΓΟΣ.

MACARII MAGNI

DE ELEVATIONE MENTIS

LIBER

A. Μωσῆς ὁ μακάριος ὑπέδειξε τύπον διὰ τῆς τοῦ προσώπου αὐτοῦ ἐπιλαμπούσης τοῦ Πνεύματος δόξης, ἧ οὐδεὶς ἀνθρώπων ἀτενίσει ἐδύνατο, πῶς ἐν τῇ τῶν δικαίων ἀναστάσει τὰ σώματα δοξασθήσεται τῶν ἁγίων · ἦν δόξαν ἀπὸ τοῦ νῦν ἐν τῷ εἴσω ἀνθρώπῳ αἰ πισταὶ τῶν ἁγίων ἔχειν καταξιοῦνται ψυχῆ · Ἡμεῖς γὰρ, φησὶν, ἀνάκεκλυμένῳ προσώπῳ, τουτέστιν ἐν τῷ εἴσω ἀνθρώπῳ, τὴν δόξαν Κυρίου κατοπτριζόμεθα, εἰς τὴν αὐτὴν εἰκόνα μεταμορφούμενοι ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν. Περὶ τούτου γέγραπται πάλιν, τεσσαράκοντα νυκτας καὶ ἡμέρας

C **I.** Beatus Moses subostendit formam, per resplendentem in ejus vultu Spiritus gloriam, in quam nullus hominum posset intendere, ejus gloriæ qua in justorum resurrectione glorificabuntur corpora sanctorum: qua gloria ex hoc tempore in interiori homine sanctorum animæ dignæ habentur. Nos enim, ait Apostolus, *revelata facie*, hoc est interiori homine, *gloriam Domini specularantes, in eandem imaginem transformati a claritate in claritatem* ¹⁴. Circa hoc scriptum est rursus : *Mosem quadraginta noctibus et totidem diebus* ¹⁵, nec sibi memi-

¹⁴ I Cor. iii, 18. ¹⁵ Exod. xxiv, 18; xxxiv, 28.

nisse nec potus, quod humanæ naturæ modum excedit: nisi spiritualis impertita ipsi esca fuerit, Qualem videlicet jam nunc sanctæ animæ percipiunt ex spiritu.

II. Claritas qua jam hinc sanctorum abundant animæ, illa ipsa reget et amiciet nuda corpora in resurrectione, ac rapta in cœlos auferet; et tunc illi corpore pariter et anima in Dei regno simul perpetuo requiescent. Adamum quippe creans Deus alas ipsi corporeas, velut avibus, non indidit; utpote cui alas spirituales, quibus post resurrectionem attolleretur, et raptus quocunque vellet spiritus, libere ferretur, dare ipsi decreverat. Has spirituales alas, sanctorum animabus jam tunc datum est habere, quæ ad cœlestem ipsas transferunt sensum. Christianorum enim alius, quam cæterorum ornatus, alia indumenta, mensa alia, et alia fruitio est, quandoquidem e cœlis venturum Christum scimus, suscitaturum **190** eos, qui ex omni ævo dormierunt; quemadmodum sacræ Scripturæ docent: in duas partes dividet ¹⁶, et quæ sequuntur.

III. Quibus curæ est Christianæ vitæ officia quam optime omnia exsequi, eos ante quidvis aliud oportet, partis animæ, quam superiorem et prædominantem vocant, intellectualis videlicet ac discretivæ, diligentem habere rationem; ut accurate boni malique biserimen facientes, nec quæ præter naturam invectæ sunt cupiditates, naturæ puræ esse judicantes, inoffensum vitæ cursum habeant, utpote qui discretionis veluti oculo utantur: et qui a fallaciis pravitatis securi esse possint. Est enim voluntas animæ, membra corporis a noxa errantium sensuum incorrupta servari; seque ipsam a mundi avocationibus arcere: custodireque cor ne in mundum extendat membra suarum cogitationum; sed ea colligat et undecunque restricta contineat, ab humili cura et voluptate coercens. Enimvero ubi Dominus aliquem id sedulo agentem viderit, sic, inquam, attentum, semperque cum metu ac tremore servire ipsi paratum, suggeret ipsi ad ulteriora gratiæ auxilium. Quare vero Deus ultro se mundo tradentibus et voluptates sectantibus id faceret?

IV. Prudentes illæ virgines, quæ peregrinum a sua ipsarum natura oleum (quod est Spiritus gratia) in vasis cordis præsumpserant, potuerunt in thalamum simul intrare cum sponso. Aliæ vero fatuæ et malæ, ea sivi sufficere ducentes, quæ natura ipsis suppeditabat sua, iisque propterea contentæ, omni sollicitudine omissa supinæ securitati se dederunt, neque quod debuerant, studuerunt oleum istud lætitiæ in vasis cordis ipsarum præsumere: sed velut obdormierunt per incuriam torporemque ac confidentiam justitiæ propriæ. Ob quod regni thalamus ipsis occlusus est. Manifestum enim erat, a

A τὰς ἴσας μὴ τροφῆς μνησθῆναι, μὴ πόσεως, ὅπερ οὐκ ἀνθρωπίνης φύσεως ἔργον, εἰ μὴ τι ἄρα τοφῆς ἐκοινωνεῖ πνευματικῆς· ἥσπερ δὴ καὶ αὐτῆς ἀπὸ τοῦ νῦν αἱ ἅγιοι ψυχαὶ μεταλχμῶνουσιν ἐκ τοῦ πνεύματος.

B Β'. Τὴν δόξαν ἣν ἐντεῦθεν αἱ τῶν ἁγίων πλουτοῦσι ψυχαὶ, ἐκείνη καλύψει καὶ ἀμφιάσει τὰ γυμνά σώματα ἐν τῇ ἀναστάσει, καὶ εἰς οὐρανοὺς ἀνάρπαστα ποιήσει· καὶ τότε λοιπὸν σώματι καὶ ψυχῇ ἐν τῇ βασιλείᾳ Θεοῦ ἅμα διηνεκῶς ἀναπαύσονται. Τὸν γὰρ Ἀδὰμ κτίσας ὁ Θεὸς πτέρυγας αὐτῷ σωματικὰς ὡς τοῖς πετεινοῖς οὐκ ἐνέθηκεν, ἅτε τὰς τοῦ Πνεύματος κατὰ τὴν ἀνάστασιν παρέξειν αὐτῷ μέλλων, ἵνα κουφίζηται δι' αὐτῶν καὶ ἀρπάζηται ὅπου πάντως τὸ Πνεῦμα βούληται· ταύτας δὲ τὰ νοητὰς πτέρυγας ταῖς τῶν ἁγίων ψυχῶν ἀπὸ τοῦ νῦν δέδοται ἔχειν, αἱ πρὸς τὸ οὐράνιον αὐτὰς μεθορίζουσι φρόνημα. Χριστιανῶν γὰρ κόσμος ἄλλος, καὶ ἄλλα ἐνδύματα, καὶ τράπεζα ἄλλη, καὶ ἄλλη ἀπόλαυσις. Ἐπεὶ καὶ οὐρανὸθεν ἐλεύσεσθαι τὸν Χριστὸν οἶδαμεν ἀναστῆσαι τε τοὺς ἐκ τοῦ παντὸς αἰῶνος κεκοιμημένους, καθὼς αἱ θεϊκὰ Γραφαὶ, καὶ εἰς δύο τούτους διελόντα μέρη, καὶ τὰ ἐξῆς.

C Γ'. Οἷς μέλει τὸν τοῦ Χριστιανοῦ βίον ὡς κάλλιστα κατορθοῦν, τούτοις καὶ προσήκει προηγουμένως τοῦ διανοητικοῦ τε καὶ διακριτικοῦ καὶ ἡγεμονικοῦ μέρους τῆς ψυχῆς διὰ πάσης ἐπιμελεῖσθαι τῆς σπουδῆς· ἵνα τὴν τοῦ καλοῦ τε καὶ κακοῦ διάκρισιν ἀκριδῶσαντες, καὶ ἂ παρὰ φύσιν ἐπεισῆχθη πάθη τῆς καθαρᾶς ἀποκρίναντες φύσεως, ἀπροσκόπως ζῆν ἔχοιεν, ὡς ὀφθαλμῶ τῷ τῆς διακρίσεως μέλει χρωμένοις, καὶ ἀσύνθετοι πρὸς τὰς τῆς κακίας ἀφορμὰς εἶναι δυνάμενοι. Ἔστι γὰρ θέλημα τῇ ψυχῇ τὰ μέλη τοῦ σώματος τῆς τῶν αἰσθήσεων βλάβης ἄχραντα συντηρεῖν, ἀπειρῆσαι τε ἑαυτὴν τῶν τοῦ κόσμου περισπασμῶν, καὶ φυλάξει τὴν καρδίαν, τοῦ μὴ ἐξαπλοῦν τῷ κόσμῳ τὰ μέλη τῶν αὐτῆς λογισμῶν, ἀλλὰ περισφίγειν αὐτὰ πάντοθεν καὶ συνέχειν χαμαιζήλου μερίμνης καὶ ἡδονῆς. Ἐπειδὴν οὖν ὁ Κύριος ἴδῃ τινὰ τούτῳ διάγοντα, καὶ οὕτως ἑαυτὸν ἀκριδοῦντα, φόβῳ τε καὶ τρόμῳ δουλεύειν αὐτῷ προθέμενον, ἐπορεύει καὶ τὴν ἐκ τῆς αὐτοῦ χάριτος ἐπικουρίαν. Ἐπεὶ τί ποιήσειεν ὁ Θεὸς τῷ ἔκοντι τῷ κόσμῳ ἑαυτὸν ἐκπαρέχοντα, καὶ ὀπίσω τῶν ἡδονῶν αὐτοῦ πορευόμενον;

D Δ'. Αἱ νήψασαί πάντε παρθένοι ἐκεῖναι, καὶ τὸ ζέον τῆς ἑαυτῶν φύσεως ἔλαιον ἐν τοῖς ἀγγείοις παραλαβοῦσαι τῆς καρδίας, τοῦτο δὲ ἡ χάρις τοῦ Πνεύματος, ἐδυνήθησαν εἰς τὸν νυμφῶνα συνεισελθεῖν τῷ νυμφίῳ. Αἱ ἄλλαι δὲ αἱ μωραὶ, αἱ κακαὶ, τῇ ἰδίᾳ φύσει ἐναπομείνασαι, οὐκ ἐνηψαν, οὐδὲ κατὰ σπουδῆς ἔσπον τὸ τοιόνδε τῆς ἀγαλλιᾶσεως ἔλαιον εἰς τὰς ἑαυτῶν καρδίας παραλαβεῖν· ἀλλ' οἶονεὶ ἀφύπνωσαν, δι' ἀμέλειάν τε καὶ χαυνότητα, καὶ δικαιοσύνης οἴησιν· παρ' ὃ καὶ ὁ νυμφῶν αὐταῖς ἀπεκλείσθη τῆς βασιλείας. Λήλον γὰρ ὅτι δεσμῶ τινι τοῦ κόσμου καὶ φιλίᾳ γεγόνασι καθεκταί, καθότι τὴν ἀγάπην

¹⁶ Matth. xxv, 32.

αὐτῶν ἐντελῆ, καὶ τὸν ἔρωτα τῷ ἐπουρανίῳ μὴ παρέσχον νυμφίῳ· καὶ γὰρ αἱ τὸ ξένον τῆς φύσεως τὸν ἁγιασμὸν τοῦτον ζητοῦσαι ψυχαὶ τοῦ Πνεύματος, ὅλην τὴν ἀγάπην αὐτῶν ἐξάπτουσαι τῷ Χριστῷ, ἐκεῖ περιπατοῦσιν, ἐκεῖ εὐχονται, ἐκεῖ λογιζονται, ἐκεῖ μελετῶσι, πάντων ἀποστᾶσαι τῶν ἄλλων. Αἱ γὰρ πέντε τῆς ψυχῆς αἰσθήσεις, σύνεσις, γνῶσις, διακρίσις, ὑπομονή, ἔλεος, ἂν τὴν ἄνωθεν χάριν καὶ τὸν ἁγιασμὸν τοῦ Πνεύματος δέξωνται, καὶ φρόνιμοι τῇ ἀληθείᾳ παρθένοι ἔσονται. εἰ δὲ τῇ φύσει ἑαυτῶν ἐγκαταλειφθεῖεν, μωραὶ τῷ ὄντι εὐρίσκονται, καὶ τέκνα οὔσαι τοῦ κόσμου δείκνυνται.

Ε'. Ὡσπερ ξένην τῆς φύσεως ἡμῶν τὴν κακίαν οὔσαν, διὰ δὲ τῆς παραβάσεως τοῦ πρώτου παρεισδύσαν ἀνθρώπου κατεδέξάμεθα, φύσιν ἡμῖν τῷ χρόνῳ καθαπερὶ γεννωμένην. Οὕτω δὲ καὶ διὰ τοῦ ξένου τούτου τῆς ἡμετέρας φύσεως, τῆς ἐπουρανίου, φημί, τοῦ Πνεύματος δωρεᾶς, ἀποσκορακισθῆναι πάλιν αὐτὴν τῆς ἡμετέρας προσήκει φύσεως, καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡμᾶς καθαρότητα καταστῆναι. Ὡς εἰ μὴ τοῦτο τῇ πολλῇ δεήσει καὶ πίστει, προσοχῇ, καὶ τῶν τοῦ κόσμου ἀποστροφῇ γένοιτο, καὶ ἡ μιανθεῖσα πρὸς τῆς κακίας φύσιν ἡμῶν, ὑπὸ τῆς ἀγάπης ἐκείνης, ἥτις ὁ Κύριός ἐστιν, ἁγιασθεῖη, καὶ μέχρι τέλους ἄπτωτοι διαμείνωμεν τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ τῶν θείων μεταποιούμενοι, τῆς ἐπουρανίου βασιλείας ἐπιτυχεῖν οὐ δύναμεθα.

Ζ'. Λεπτὸν τινὰ καὶ βαθὺν λόγον κατὰ τὰ ἔμοι δυνατὰ, διελεῖν βούλομαι. Σωματοποιεῖ ἑαυτὸν ὁ ἄπειρος καὶ ἀσώματος Κύριος διὰ χρηστότητα ἄπειρον, καὶ σμικρύνει, ὡς ἂν τις φαίη, ὁ μέγας καὶ ὑπερούσιος, τοῦ δυνηθῆναι τοῖς νοεροῖς αὐτοῦ κτίσμασι συγκραθῆναι ψυχαῖς, ἀγγέλων, φημί, καὶ ἀγγέλων, ἵνα δυνατὰ γένοιτο καὶ αὐταὶ ζωῆς ἀθανάτου τῆς αὐτοῦ θεότητος μετασχεῖν. ἐπεὶ καὶ ἕκαστον κατὰ τὴν ἰδίαν φύσιν, σῶμά ἐστιν, ὁ ἄγγελος, ἡ ψυχὴ, ὁ δαίμων. Κἂν γὰρ λεπτὰ εἶεν, ἀλλ' ὅμως ἐν ὑποστάσει χαρακτηρῆτέ, καὶ εἰκόνι κατὰ τὴν λεπτότητα τῆς ἑαυτῶν φύσεως, σῶμα τυγχάνει λεπτόν. Ὡσπερ ἐν ὑποστάσει τοῦτο τὸ σῶμα παχὺ ἐστὶ, οὕτω καὶ ἡ ψυχὴ σῶμα οὔσα λεπτὸν περιέβαλε καὶ ἐνεδύσατο τὰ μέλη τοῦδε τοῦ σώματος. Περιέβαλλε γὰρ τὸν ὀφθαλμὸν δι' οὐπερ γοῦν καὶ ὄρα· περιέβαλλε τὸ οὖς τοῦτο δὲ, δι' οὗ καὶ ἀκούει· τὴν χεῖρα, τὴν ῥίνα, καὶ ἀπαξ-
 απλῶς ὅλα τὰ μέλη τοῦ σώματος περιέβαλλε καὶ συνεκράθη ὅλοις αὐτοῖς ἡ ψυχὴ, δι' οὗ καὶ πάντα ὅσα δὲ τῷ βίῳ ἐνστρέφεται ἐπιτηδεύματα διανύει. Τὸν οὖν αὐτὸν τρόπον, καὶ ἡ ἀλάλητός τε καὶ ἀνενόητος τοῦ Χριστοῦ χρηστότης σμικρύνει καὶ σωματοποιεῖ ἑαυτὴν, καὶ συγκιρνᾶται καὶ περιλαμβάνει τὰς πιστὰς καὶ φίλας αὐτοῦ ψυχὰς, καὶ εἰς ἓν αὐταῖς πνεῦμα γίνεται, κατὰ τὸ λόγιον Παύλου, ψυχὴ εἰς ψυχὴν, ὡς φάναι, καὶ ὑπόστασις γοῦν εἰς ὑπόστασιν, ὡς ἂν τῇ τοιαύτῃ ψυχῇ ἐν τῇ αὐτοῦ θεότητι ζῆσαι τε ὑπάρξῃ, καὶ ἀθανάτου ζωῆς ἐφικέσθαι, καὶ ἡδονῆς ἀφθάρτου καὶ ἀβρόχτου δόξης κατατροφῆσαι.

¹⁷ I Cor. iv, 17.

A partibus eas mundi stare, illi defixas quodam quasi amicitiae vinculo, quæ fuit causa cur totum et integrum amorem suum sacrare sponso in solidum nequiverint. Sed illæ peregrinum a natura ipsarum bonum, sanctificationem, inquam, Spiritus quærentes, totam suam Christo affixerunt charitatem, ibi conversantur, ambulant, orant; ibi ratiocinantur; ibi meditantur, ab aliis omnibus aversæ. Nam quinque animæ sensus, qui sunt: prudentia, intelligentia, discretio, patientia et misericordia, si superme gratiam et sanctificationem Spiritus acciperint, fient virgines vere prudentes: si autem in natura ipsarum relinquuntur, fatuæ verissime reperiuntur; et merito accensentur filiis hujus sæculi.

V. Sicuti hospitem naturæ nostræ malitiam, per primi transgressionem hominis in nos peregre intrusam admisimus; novam quasi naturam in nobis mora et usu longi temporis operatam; ita per hospes quoque istud nostræ naturæ bonum (donum dico Spiritus cœlestis) ejicere vicissim convenit e nostra natura pestem illam, et in primævam nos restituere puritatem. Etenim nisi multa oratione et fide, multa attentione, et a rebus mundi aversione, consequamur, ut polluta immistione malitiæ natura nostra, ab illa charitate, quæ Deus est, sanctificetur; et ad finem usque sine offensa permanerimus in plena et exacta divinorum ejus observatione mandatorum, cœlestis regni compotes esse non poterimus.

¹⁹¹ VI. Subtilem quamdam abstrusiorēque doctrinam, prout potero, exponere hic volo. In corpus quodammodo se ipsum transformat immensus et incorporeus Dominus, per benignitatem infinitam; et minuit, parvumque, ut sic dicam, contrahens se facit, ingens ille supersubstantialis, ut sic possit cum intellectualibus suis creaturis quasi coalescere. Animas sanctorum dico, et angelos, ut sic hæc creaturæ possint vitæ immortalis, qua ipsa ejus divinitas fruitur, participes effici. Quoniam horum quodque secundum propriam naturam corpus est; corpus, inquam, sunt et angelus, et anima, et dæmon. Etsi enim res tenues subtilesque sunt, tamen in hypostasi, caractere, ac forma propriis, secundum tenuitatem naturæ ipsorum corpus sunt tenue; sicut in sua hypostasi corpus hoc nostrum, crassum corpus est; itaque anima corpus cum sit exilis tenuitatis, circumdat sibi atque induit membra hujus corporis, induit nempe oculum, per quem videt, aurem, per quam audit, manum, nares; uno verbo, cuncta corporis membra circumponit sibi, cumque illis penitus commisceatur, perque hæc cunctas functiones humanæ conversationis exsequitur. Ad similem igitur modum ineffabilis et incomprehensibilis Christi bonitas contrahit ac parvam facit ac quasi in corpus fingit se ipsam; atque se immiscens amplectitur fideles et amicas sibi animas, et *unus cum ipsis fit spiritus*, secundum oraculum Pauli ¹⁷; anima in animam, ut sic di-

catur, et hypostasi in hypostasim quasi coalescente. Ut per hoc tali animæ in ipsius divinitate vivere contingat, et ad immortalem vitam tandem pervenire, voluptateque incorrupta, et ineffabili gloria gaudere.

VII. Tali animæ Dominus, quoties quidem vult, **A** fit ignis, consumens quidquid in ea pravum ac aliunde invectum est; sicut ait propheta: *Deus noster ignis consumens est*¹⁸. Alias eidem animæ fit ineffabilis quies: aliquando gaudium et pax, circumfovens, et undique amplectens ipsam. Tantum ne desimus nostris partibus, ut illum amemus, illi gratificemur moribus probis. Hæc qui præstabit, ipso sensu perspiciet, inire se jam possessionem inenarrabilem bonorum, quæ oculus non vidit, auris non audivit et in cor hominis non ascenderunt; per quæ Spiritus Domini fit nunc in requiem, nunc in exultationem, et voluptatem et vitam ejus animæ quæ se illo dignam ostenderit. Incorporat enim se ipsum sicut in escam spiritualem, ita et in indumentum et ornatum inenarrabilis splendoris, **B** ut sic eam spirituali lætitia impleat. *Ego enim, ait, panis vitæ sum*¹⁹. Et *Qui biberit ex aqua quam ego dabo eo, fiet in ei fons aquæ salientis in vitam æternam*²⁰.

VIII. Ita cuique sacerdotum et sanctorum Deus apparuit, ut et ipsi fuit Deo placitum et videnti utile: aliter Abrahamo, alter Isaaco, aliter quoque Jacobo, Noe, Danieli, Mosi, Davidi, et unicuique prophetarum, minuens et in corpus fingens se ipsum, sicut dictum est, transfiguransque se, ac forma visibili assumpta intuendum se præbens diligentibus ipsum; non quantus est, cum sit incomprehensibilis; sed quantum illi capere possunt; propter multum et incomprehensibilem, quo in ipsos fertur, amorem.

IX. Anima Dei dignatione consecuta, ut virtutem illam ex alto, divinumque illum ignem intra se domesticum habeat; illa supercælestis boni Spiritus quasi concretam suis ipsius membris charitatem **192** obtinens, omni profecto mundani amoris expeditur nexu, et vinculo malitiæ solvitur. Ut enim ferrum, plumbum, aurum, argentum conjuncta in ignem solvuntur; ipsorumque inflexibilis antea et ad tactum resistens soliditas in fluidam mollitiem mutatur; ita ut quandiu in igne perstant, fluxa, liquida, resoluta cernantur et sint, rigiditate prorsus deposita naturali, ob flammæ vim: sic et anima quæ supercælestem illum concepit ignem spiritualis charitatis, omnem a se affectum mundani Spiritus procul habet, vinculisque malitiæ cunctis exsolvitur; et ex ipsa se relaxat emollescens duritie **D** peccati; parva omnia mundana reputans, et ut vilia contemnens. Hanc aio equidem vel si quosdam fratres habeat, ipsi charissimos; senseritque aliquid impedimenti ipsos objicere exercitio suæ in Deum charitatis, amoris ipsorum, nuntium extemplo esse remissuram. Si enim amor erga nuptias ob carna-

Z. Τῆ τοιαύτη ψυχῇ, φησὶν, ὁ Κύριος, ὅτε μὲν βούλεται πῦρ γίνεται, πᾶν φαῦλον αὐτῆς καὶ ἐπίσκατον διακεῖον ὡσπερ καὶ ὁ προφήτης φησὶν Ὁ Θεὸς ἡμῶν πῦρ καταναλίσκον. Ὅτε δὲ ἀνάπαυσις ἀρρήτος, ὅτε δὲ χαρὰ καὶ εἰρήνη, περιθάλλων καὶ περιθάλλων αὐτήν. Μόνον ἐν σπουδῇ θετέον φιλεῖν αὐτὸν καὶ χαρίζεσθαι τρόποις ἀγαθοῖς, καὶ αὐτῇ πείρα, αὐτῇ αἰσθήσει ὄψεται ἀψάμενος ἀλαλήτων ἀγαθῶν, ἃ ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε, καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε, καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ὅσα τὸ Πνεῦμα Κυρίου γίνεται, τοῦτο μὲν εἰς ἀνάπαυσιν, τοῦτο δ' εἰς ἀγαλλίασιν καὶ τρυφήν, καὶ ζωὴν τῆς ἀξίας ἐκείνου δεικνυμένης ψυχῆς. Σωματοποιεῖ γὰρ ἑαυτὸν ὡσπερ εἰς βρώσιν πνευματικὴν, οὕτω καὶ εἰς ἐνδύματε καὶ κάλλη ἀνεκδιήγητα, ἢ εὐφροσύνης οὕτω πληρώση πνευματικῆς Ἐγὼ γὰρ εἰμι, φησὶν, ὁ ἄρτος τῆς ζωῆς καὶ, Ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος οὗ ἐγὼ δώσω αὐτῷ, γενήσεται αὐτῷ πηγὴ ὕδατος ἀλλομένου εἰς ζωὴν αἰώνιον.

H. Οὕτω, φησὶ, καὶ ἐκάστῳ τῶν ἱερέων καὶ ἀγίων ὁ Θεὸς ὤφθη, ὡς αὐτῷ θέλημα καὶ τῶν ὁρῶντι λυσιτελεῖς, οἶον, ἄλλως τῷ Ἀβραάμ, καὶ ἄλλως τῷ Ἰσαάκ, τῷ Ἰακώβ ἄλλῳ, τῷ Νῶε, τῷ Δαυιδ, τῷ Μωσεί, τῷ Δαβίδ, καὶ ἐκάστῳ τῶν προφητῶν, μικρόνων ἑαυτὸν καὶ σωματοποιῶν, ὡσπερ εἴρηται, μεταμορφούμενός τε καὶ ὁπτανόμενος, τούτοις ἀγαπῶσιν αὐτὸν, οὐ καθόσον αὐτός ἐστιν (ἀχώρητος γάρ), ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐκείνων χωρησὶν τε καὶ δύναμιν, διὰ τὴν πολλὴν καὶ ἀπερινόητον ἣν ἔσχεν εἰς αὐτοὺς ἀγάπην.

C **Θ.** Ψυχὴ καταξιωθεῖσα τὴν ἐξ ὕψους εἰσοικίσασθαι δύναμιν, καὶ τὸ πῦρ ἐκεῖνο τὸ θεῖον, καὶ τὴν ἐπουράνιον τοῦ ἀγαθοῦ Πνεύματος ἀγάπην συγκεκραμένην ἔχουσα τοῖς ἑαυτοῦ μέλεσι, πάσης κοσμικῆς ἀγάπης ἀτεχνῶς λύεται, καὶ δεσμοῦ κακίας ἀνίσταται. Ὅσπερ γὰρ σίδηρος ἢ μόλυβδος, χρυσός τε καὶ ἄργυρος πυρὶ παραβληθεὶς λύεται, καὶ τῆς φύσεως αὐτοῦ τὸ ἀντίτυπον εἰς ἀπαλότητα μεταβάλλει, ἐν ὅσῳ τε τῷ πυρὶ ὁμιλεῖ, χαῦνός ἐστι καὶ ἔκλυτος, καὶ τὴν φυσικὴν ἀποβεβληκῶς ἀντιτυπίαν διὰ τὴν τοῦ πυρός δύναμιν ὡσπερ καὶ ψυχὴ τὸ ἐπουράνιον ἐκεῖνο δεξαμένη πῦρ τῆς ἀγάπης τοῦ Πνεύματος, πάσης προσπαθείας τοῦ κοσμικοῦ Πνεύματος ἐκχωρεῖ, καὶ τῶν δεσμῶν ἀφίεται τῆς κακίας, ἐξ αὐτῆς τε τῆς φυσικῆς σκληρότητος μεταβάλλει τῆς ἀμαρτίας, μικρὰ πάντα λογιζομένη καὶ ἀτιμάζουσα. Φησὶ δ' ὅτι κἂν τινες αὐτῇ εἰεν ἀδελφοὶ κατ' ἄκραν φιλούμενοι, πρὸς δὲ ἐκείνην αὐτῇ παραποδίζοιεν τὴν ἀγάπην, καὶ αὐτοὺς ἂν ἀποστέρηοιεν, ἢ τῷ τοιοῦτῳ ἔρωτι ἀλοῦσα ψυχὴ. Εἰ γὰρ σαρκικῆς κοινωνίας ἀγάπη γάμου, πατρός τε καὶ μητέρος καὶ ἀδελφῶν διίστασι ἢ κἂν τις φιλῆ τινα τούτων, ἐξ ἐπιπολῆς φιλεῖ, τὴν δὲ διά-

¹⁸ Deut. ix, 24; xii, Hebr. xii, 29. ¹⁹ Joan. vi, 51. ²⁰ ibid. 44.

θεσιν ἄλλην καὶ τὸν πόθον πρὸς τὴν συνωκισμένην αὐτῷ τέτακεν· εἰ τῆς σαρκὸς φιλία οὕτω λύει πάσης ἄλλης τοῦ κόσμου φιλίας, σχολῆ γ' ἂν οἱ ἐκείνῳ τῷ ἀπαθεῖ βληθέντες ἔρωτι τινὶ τῶν τοῦ κόσμου καθεκτοὶ γένοιτο.

amicitia omnem aliam carnis amicitiam dirumpat, an segne otium erit desiderio perturbationis omnium immuni permissis amorem aliquem mundi non cohibendi?

Γ'. Χρηστὸς ὢν φιλάνθρωπος ὁ Θεὸς, μακροθύμως ἔχει, καὶ πολὺς ἐστὶν ἀναμένων τὴν ἐκάστου τῶν ἀμαρτανόντων μετάνοιαν· ἑορτὴν οὐρανίαν τιθέμενος τὴν τοῦ μεταμελομένου ἐπιστροφὴν. Χαρὰ γάρ, φησὶν αὐτός, ἐν τῷ οὐρανῷ γίνεται· ἐπὶ ἐνὶ ἀμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Εἰ δέ τις τὴν χρηστότητα αὐτὴν καὶ μακροθυμίαν ὁρῶν, καὶ ὅτι μὴ τοῖς κατὰ μέρος ἀμαρτήμασιν ἐπεξέρχεται, τὴν μετάνοιαν, ὡσπερ ἔφημεν, ἐκδεχόμενος, κατολιγωρήσει τῆς ἐκτολῆς, καὶ τὴν χρηστότητα, φεῦ! ἀφορμὴν σχολῆ πρὸς καταφρόνησιν, ἀμάρτημα ἐπὶ ἀμαρτήματα προστιθείς, καὶ προσκώματι πρόσκωμα ἐποικοδομῶν, βραθυμίαν τε συνάπτων τῇ βραθυμίᾳ, πληροὶ τοὺς τῶν ἀμαρτιῶν ὄρους, καὶ τοιοῦτω λοιπὸν ἀλίσκεται παραπτώματι, ἐξ οὗ μηκέτι παρὸν αὐτῷ ἀνακτήσασθαι· ἀλλ' ἐς μάρτην τὴν συντριβὴν ὑποστάς, καὶ τῷ πονηρῷ εἰς τέλος συγχωρηθεὶς, ἀπόλλυται. Οὕτως ἐπὶ Σοδόμων γέγονεν· ἀποπλήσαντες γὰρ καὶ ὑπερβάντες τοὺς τῶν ἀμαρτιῶν ὄρους ἐπεὶ μηδὲν, ὡς εἶπεῖν, ζώπυρον μετανοίας αὐτοῖς ὑπελείφθη, ἀνάλωμα πυρὸς ὑπὸ τῆς θείας δίκης γέγονασιν. Οὕτως ἐπὶ Νῶε· καὶ γὰρ ἀχαλίνους χρώμενοι ταῖς ἐπὶ τὴν κακίαν ὁρμαῖς, καὶ μηδὲν εἶδος μετανοίας ἐπιδεικνύμενοι, τηλικούτου ἑαυτοῖς ἀμαρτιῶν ὄγκον ἐξεκορύφωσαν, ὡς πᾶσαν ὁμοῦ τὴν γῆν εἰς πᾶν διασθαρῆναι. Οὕτω τοῖς Αἰγυπτίοις πολλὰ πλημμελοῦσι καὶ εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ λαὸν ἐξυθρίζουσι· χρηστὸς ἦν ἐκεῖνος οὐ πανωλεθρία παραδίδους, ἀλλὰ διὰ τῶν κατὰ μέρος μαστίγων εἰς μετάνοιαν ἐπαγόμενος· ἐπεὶ δὲ ἐπιστρέφοντες ἀγαπηνῶς, πάλιν πρὸς τὴν κακίαν ἀνέστρεφον, καὶ τῆς προτέρας εἶχοντο ἀπιστίας, ἔσχατον δὲ καὶ τὸν λαὸν τοῦ Κυρίου ἀναγόμενον κατεδίωκον, ἀνάλωσεν αὐτοὺς ἡ θεία δίκη τὸ σύνολον καὶ ἀπώλεσεν. Οὕτω τοῦ Ἰσραὴλ πολλὰ ἀμαρτάνοντος, καὶ τοὺς προφήτας ἀποκτενόντος τοῦ Θεοῦ, τῆς συνήθους οὗτος μακροθυμίας ἐγένετο· ἐπεὶ δὲ εἰς τοῦτο κακίας προέκοψαν, ὡς μηδὲ τὸ Δεσποτικὸν δυσωπηθῆναι ἀξίωμα, ἀλλὰ κάκεινῳ μαιφόνους χεῖρας ἐπιβαλεῖν· καὶ αὐτοὶ καθάπαξ τεβλίθησαν τε καὶ κατεβλήθησαν· καὶ ἦρθη ἀπ' αὐτῶν ἡ τε προφητεία, καὶ ἡ ἱερατεία καὶ ἡ λατρεία. Καὶ ἐπιστεύθη ταῦτα τοῖς πιστεύουσιν ἔθνεσι.

ΙΑ'. Προσδράμωμεν τῷ καλοῦντι Χριστῷ προθύμως, ἐκχέοντες ἐπ' αὐτὸν τὰς καρδίας καὶ μὴ τὴν ἑακτῶν ἐθελοκακοῦντες ἀπογινώσκωμεν σωτηρίαν. Καὶ τοῦτο γὰρ τοῦ πονηροῦ σόφισμα, ὑπομνήσει προτέρων ἀμαρτιῶν ὁδοποιεῖν εἰς ἀπόγνωσιν. Ἄλλ' ἡμῖν κατανοήσον, ὅτιπερ εἰ Κύριος ἐλθὼν τυφλῶν

alem conjunctionem initas, a patre, matre et fratribus disjungit. ut si quis horum aliquem amet, leviter et superficialiter amet; omnem vero affectum animi, omne desiderium ad cohabitantem ipsi conjugem affixum habeat; atque si carnalis hujusmodi

amicitia omnem aliam carnis amicitiam dirumpat, an segne otium erit desiderio perturbationis omnium immuni permissis amorem aliquem mundi non cohibendi?

X. Benignus et hominum amans Deus, multa patientia exspectat cujusque peccantium poenitentiam, in festum caeleste instituens resipiscentis conversionem: *Gaudium enim, ait ipse, est in caelo super uno peccatore poenitentiam agente*²¹. Si vero quis hanc animadvertens Dei bonitatem et longanimitatem, qua sibi temperat a singulis protinus criminibus ulciscendis, exspectans, ut diximus, poenitentiam, negligat praecipuum, et Dei bonitatem, profane! in occasionem contemptus vertat, peccata peccatis accumulans, et scandalo scandalum superstruens, desidiamque assuens desidiae; is sane peccatorum implet terminos, et de caetero in tali deprehenditur lapsu, ex quo non amplius illi continget in integrum restitui; quippe quasi contritis ruina membris innitens, et maligno se usque in finem permittens, perit. Sic Sodomis accidit; expleta enim et supercumulata mensura peccatorum, cum ne scintillam quidem, ut sic dicam, bonae mentis ad spem poenitentiae reliquam fecissent, igne divinae ultionis instrumento sunt assumpti. Sic et in diebus Noe, quando ruentes effusis in nefas omne habentibus homines, nullo argumento dato verisimiliter confidendi fore, ut ad meliorem se frugem reciperent, tantam tamque gravem supra sese molem exaggerarunt delictorum, ut secum terram universam in exitium pertraherent. Haud dissimilia Aegyptiis evenere, multa contra Deum impie ausis, multis grassatis in ejus populum injuriis. Bonus quidem Dominus eadem extremam diu distulit, aliis super aliis castigationibus eos ad resipiscentiam invitans; at cum nullum finem facerent saepius iniquitatis resumendae, tandem populum Domini rite dimissum persequentes, ac retrahere conantes, extremo ipsos ira divina exitio mactavit. Israelitas pariter multa delinquentes, caedis quin etiam prophetarum Dei reos, postquam solita sibi longanimitate diu tolerasset Dominus; ubi ad extremum vidit eos ipsos immanis processisse amentiae, ut neque divinam in misso ad eos Dei Filio reveriti majestatem, manus ei cruentas intulerint, damnatos irrevocabiliter abjecit in omne tempus, dejecitque, ablata iis prophetia, sacerdotio, religione; quas commisit credentibus in ipsum gentibus.

193 XI. Accurramus ad vocantem nos Christum alacriter, effundentes super ipsum corda; et ne nostram, sponte remittentes de nostra contentione, desperemus salutem. Nam et hoc diaboli sophisma est, recordatione priorum delictorum inducere in desperationem. At nobis ita cogitandum est: si

²¹ Luc. xv, 10.

Dominus, cum in hunc mundum advenit, cæcorum, paralyticorum, surdorum medicus et restitutor in integrum fuit; si mortuos jam corruptos suscitavit; quanto magis cæcitatem mentis, animæ pigritiam, incuriosi cordis curabit surditatem; quandoquidem ut non alius ab ipso corporis creator est; ita et animam ipse condidit? Et si erga fluxa et mortalia tam benigne ac clementer affectus est; quanto magis immortalis animæ, morbo iniquitatis et ignorantiae laboranti, deinde accedenti ad ipsum et oranti, benevole curationem adhibebit? ejus enim vox hæc est: *Pater meus cælestis annon faciet vindictam clamantium ad se die ac nocte? Ita, dico vobis, quia cito faciet vindictam eorum* ²². Et illa ejus quoque vox est: *Petite et dabitur vobis* ²³. Et rursus: *Si eo quod amicus ejus sit, non dabit; propter improbitatem tamen ejus surget, et dabit illi quanto indiget* ²⁴. Quibus verbis ad piam nos quamdam in petitione impudentiam, et improbam importunamque instantiam hortatur. Enimvero propter peccatores ipse venit, ut eos ad se converteret. Tantum a falsis recedentes præoccupationibus Domino vacemus; et ille nos non despicit; sed promptus est, subministrans, quo ab ipso egemus, auxilium.

XII. Sicut in morbo et infirmitate deprehensis, quando jam corpus non amplius alimenta cibi et potus percipere potest, desperatur de ægroto, et pro certo signo mortis ejus id habetur, unde amici et necessarii ipsius illum lugent: sic Deus et angeli animas esca cælesti pasci amplius non valentes, multo luctu ac lamentis prosequuntur. Si ergo factus sis Dei thronus, illum insidentem tibi habens, si anima tua sit tota spiritualis oculus, tota lux; si pastus es cibo illo spirituali; si potatus aqua viva et spirituali vino lætificante cor; si tuam induisti animam vestibus ineffabilis luminis: si horum omnium interior tuus homo experimentum ceperit, et plenam securitatem, vivis ecce vita abhinc æterna; ex præsentis jam tempore Christo conrequiescens. Sin nondum hæc percepisti, neque adhuc eo profecisti, ut ista possideas, plora vehementer, et lamentis indulge, quod tales haud dum lucratus divitias sis. Sit vero tibi ea cura, hæc tua oratio perpetua pro tua mendicitate. Sed utinam saltem paupertatis suæ sensus possidentem subeat; et non, ut jam plenus ac satur opum divinarum, secure circumvagetur, nec quærens, nec pulsans: *Quærens enim, inquit, invenient, et pulsanti aperientur* ²⁵.

XIII. Si compositum illud oleum tantam habet vim, ut eo usi ad dignitatem ascendant regiam; quanto magis qui quoad mentem et interiorem hominem sanctificante exsultationis oleo uncti, et arrham boni accipientes Spiritus, mensuras perfectionis inscendent; regni, inquam, et filiationis Christo regi consortes et collegæ facti; ingrediendi ad Patrem et egrediendi, ut videtur ipsis liberam

Α τε καὶ παραλύτων καὶ κωφῶν ἰατρὸς καὶ διορθωτὴς ἦν, νεκροὺς τε ἤδη καταρπαρέντας ἀνέστη, πῶσω μᾶλλον τυφλότητα διανοίας, καὶ ψυχῆς πάρεσιν, καὶ ἀμελοῦς καρδίας ἰάσεται κώφευσιν, ἐπεὶ μηδὲ ἕτερος, ἀλλ' αὐτὸς ὁ τὸ σῶμα κτίσας, αὐτὸς ἐστὶ καὶ ὁ τὴν ψυχὴν; Καὶ εἰ πρὸς τὰ λυόμενα καὶ θνήσκοντα οὗτος εὐμενῶς καὶ ἐλέως εἶχε, πῶσω μᾶλλον τῆ ἀθανάτῃ ψυχῇ κακίας νόσῳ καὶ ἀγνοίας ἀλούτῃ, ἐπειτα προσερχομένη τούτῳ καὶ δεομένη, φιλανθρωπῶς θεραπευτικῶς χρῆσεται; αὐτοῦ γὰρ φωνή, τό· Ὁ Πατὴρ μου ὁ οὐράνιος οὐ μὴ ποιήσῃ ἐκδίκησιν τῶν βοώντων πρὸς αὐτὸν νυκτὸς καὶ ἡμέρας; Ναὶ, λέγω ὑμῖν, ποιήσῃ τὴν ἐκδίκησιν αὐτῶν ἐν τάχει· καὶ τό· Αἰτεῖτε, καὶ δοθήσεται ὑμῖν· καὶ αὖθις· Ἐάν διὰ τὸ φίλον εἶναι οὐ δώσῃ αὐτῷ, διὰ γε τὴν ἀναίδειαν αὐτοῦ, ἀναστὰς δώσῃ αὐτῷ ὅσου χρήσῃ, ἀναιδεῖ καὶ παράμονον τὴν αἴτησιν προτροπόμενος, ἐπεὶ τοι καὶ διὰ τοὺς ἁμαρτολοὺς ἦλθεν ἵνα ἐπιστρέψῃ πρὸς ἐαυτὸν. Μόνον ἡμεῖς τῶν κακῶν προλήψεων ἀποστάντες, σχολάσωμεν τῷ Κυρίῳ· καὶ αὐτὸς οὐχ ὑπερορᾷ, ἀλλ' ἔτοιμος ἐστὶ παρέχων τὴν πρὸ αὐτοῦ βοήθειαν.

IB'. Ὡς περ ἐπὶ τῶν νόσῳ καὶ ἀσθενείᾳ κατειλημμένων, ἐπειδὴν μηκέτι τὸ σῶμα δυνατόν ἢ τροφῆς καὶ πόσεως μετασχεῖν, εἰς ἀπόγνωσιν τοῦτο συνωθεῖ, καὶ θανάτου τεκμήριον γίνεται, θρήνός τε ἐπὶ τούτῳ καὶ φίλους ἔχει καὶ τοὺς προσήκοντας· οὕτω δὲ καὶ Θεὸς καὶ ἄγγελοι ψυχὰς τὰς μὴ τροφῇ τῆ ἐπουρανίῳ χρῆσασθαι δυναμένας, διὰ πολλῆς λύπης καὶ θρήνων ποιοῦνται. Εἰ τοίνυν ἐγένου τῷ Θεῷ θρόνος, ἐκεῖνον ἔχων ἐπικαθήμενον, εἰ γέγονεν ἡ ψυχὴ σου ὅλη πνευματικὸς ὀφθαλμὸς, ὅλη φῶς, εἰ ἐτρόφη τὴν τροφὴν ἐκείνην τοῦ Πνεύματος, εἰ ποτίζη τὸ ζῶντος ὕδατος, καὶ τοῦ πνευματικοῦ οἴνου τοῦ τὴν καρδίαν εὐφραίνοντος, εἰ ἐνδέδυσαι τῇ ψυχῇ τὰ τοῦ ἁβρόχτου φωτὸς ἐνδύματα, εἰ πάντων τούτων ὁ ἔσω σου ἄνθρωπος εἰς πείραν ἀφίκετο καὶ πληροφορίαν, ἰδοὺ ζῆς τὴν αἰώνιον τέως ζωὴν, ἐκ τοῦ παρόντος ἤδη τῷ Χριστῷ συναναπαυόμενος. Εἰ δ' οὕτω εἴληφας ταῦτα, οὐδ' εἰς αἴτησιν τούτων ἐλήλυθας, κλαῖς θερμῶς, καὶ ὀδύρμοις κέχρησο, μήπω τοῦ τοιοῦτου πλοῦτου τετυχημέναι· καὶ φροντίς ἔστω σοι καὶ δέησις διηνεκῆς περὶ τῆς πτωχείας σου· ἀλλ' εἴθε κἂν τῆς ἑαυτοῦ πενίας αἰσθησις εἰσῆι τῷ κεκτημένῳ· καὶ μὴ ὡς τοῦ θεοῦ πλοῦτου κατακορῆς ὢν, ἀφροντίς περιῆγεν· Ὁ γὰρ ζητῶν, φησὶν, εὐρήσει, καὶ τῷ κρούοντι ἀνοιγήσεται.

II'. Εἰ τὸ σύνθετον ἐκεῖνο ἔλαιον τοσαύτην ἔχει τὴν δύναμιν, ὡς τοὺς χρησαμένους αὐτῷ λοιπὸν βασιλικῆς ἐπιθάλλειν δόξης, πῶσω γε μᾶλλον οἱ τὸν νοῦν καὶ τὸν ἔσω ἄνθρωπον τῷ ἁγιαστικῷ τῆς ἀγαλλιότητας ἐλαίῳ χριόμενοι, καὶ τὸν ἀβράβωνα τοῦ ἀγαθοῦ λαμβάνοντες Πνεύματος, τῶν μέτρων τῆς τελειότητος ἐπιθήσονται, τῆς Χριστοῦ φημι βασιλείας καὶ υἰοθεσίας αὐτῷ συμμύσται τῷ βασιλεῖ

²² Luc. xviii, 7. ²³ Matth. vii, 7. ²⁴ Luc. xi, 8. ²⁵ Matth. vii, 7; Luc. xi, 10.

γενόμενοι, εἰσιέναι καὶ ἐξιέναι πρὸς τὸν Πατέρα κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς ἔχοντες; Εἰ γὰρ καὶ μήπω τέλειον τὴν κληρονομίαν εἰλήφασι, τὸ βαρὺς ἔτι περιεκείμενοι τῆς σαρκὸς, ἀλλ' οὖν διὰ τὸν ἀρραβῶνα τοῦ Πνεύματος ἐν τῷ ἀσφαλεῖ αὐτοῖς κεῖται τὰ τῶν ἐλπίδων, καὶ ὅτι συμβασιλεύσουσι τῷ Χριστῷ, καὶ ἐν παρουσίᾳ καὶ πλεονασμῷ Πνεύματος ἔσονται, αὐτοῖς ἐνδοιαζόμενον, καθότι τῇ σαρκὶ περιόντες ἔτι, εἰς πείραν ἤλθον τῆς δυνάμεως καὶ ἡδονῆς ἐκείνης· καὶ γὰρ τὸ ἐπιτεθὲν κατὰ τὴν παρακοὴν τοῖς ἀνθρώποις τοῦ Σατανᾶ κάλυμμα, ἡ χάρις ἐρχομένη διὰ καθάρσεως τοῦ ἔσω ἀνθρώπου καὶ τοῦ νοῦς, περὶ αἰρεῖ τέλεον, καὶ πᾶν μίasma καὶ λογισμὸν ἀπαντὰ ῥυπαρὸν τῆς ψυχῆς ἀποσκυβαλίζει, καθαρὰν αὐτὴν γενέσθαι βουλομένη, καὶ τὴν ἰδίαν ἀπολαβοῦσαν φύσιν τρανοῖς καὶ ἀνεπικωλύτοις τοῖς ὀφθαλμοῖς τὴν δόξαν τοῦ ἀληθινοῦ φωτὸς κατοπτεῦειν. Οἱ τοιοῦτοι δὲ αὐτόθεν ἤδη πρὸς ἐκεῖνον ἀρπάζονται τὸν αἰῶνα, καὶ τὰ ἐκεῖ κάλλη καὶ θαύματα καθορῶσι. Καθάπερ γὰρ ὁ σωματικὸς ὀφθαλμὸς ἀπαθῶς τε καὶ ὑγιῶς ἔχων ταῖς ἡλιακαῖς ἀγαῖς θαρρόντως ἐνατενίζει· οὕτω καὶ οὗτοι φωτεινῷ χρώμενοι καὶ διακακαθαρμοῦ τῷ νῷ τὰς ἀδύτουσ ἀγὰς Κυρίου διὰ παντὸς κατοπτεοῦσιν· οὐ τί τὸ μέτρον φησὶν; οὐ ῥαδίως ἐφικτὸν τοῖς ἀνθρώποις· ἀλλὰ πόνων δεῖται συγνῶν, ἀγώνων τε καὶ ἰδρώτων μυρίων. Πολλοὶ γὰρ εἰσιν, οἷς καὶ ἡ χάρις σίνεστιν ἐνεργοῦσα, καὶ ἡ κακία πάλιν ἐνδομουχοῦσα ἀφέστηκεν οὐδαμῶς· ἀλλὰ τὰ δύο πνεύματα, τὸ τε τοῦ φωτὸς καὶ τὸ τοῦ σκότους, εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἐνεργεῖ καρδίαν· τὸ δὲ εἰρημένον· Τίς γὰρ ἡ κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος; καὶ ὅτι, τὸ φῶς ἐν τῇ σκοτίᾳ φαίνει, καὶ τὰ ἐξῆς, ἀναμέρος ἐκληπτέον οὐδὲ μονοτρόπως τὰ πράγματα· καὶ γὰρ ἐς τοσοῦτόν τινες ἐναναπαύονται τῇ χάριτι τοῦ Θεοῦ, ἐς ὅσον ἑαυτῶν δύνασθαι κρατεῖν, καὶ μὴ ἠττάσθαι τῆς ἐγκατοικούσης αὐτοῖς ἀμαρτίας· καὶ συμβαίνει νῦν εὐχὴν εὐπάρεδρον ἔχοντας καὶ ἀναπαῦσαι· ξηπεῖται ὑπὸ ῥυπαρῶν λογισμῶν ἐνεργεῖσθαι, καὶ ὑπὸ τῆς ἀμαρτίας κλέπτεσθαι, συνοῦσης διγλαδῆ, καὶ αὐτῆς χάριτος. Οὐ μὲν οὖν ἐλαφροί τε καὶ οὐπω τῆς ἀκριβείας ἐπειλημμένοι πρόσως αὐτοῖς τῆς θείας χάριτος ἐνεργοῦσης, ἔδοξαν εἰσάπαν ἀπολελύσθαι τῆς ἀμαρτίας· οἱ δὲ διάκρισιν τε καὶ νοῦν ἔχοντες, οὐκ ἂν ἀρνηθεῖν, ὅτι καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐνοικουῦσης, οὐχὶ καὶ ὑπὸ ἀσχυρῶν καὶ ἀτόπων διασειόνται λογισμῶν.

ΙΔ'. Εἰδομέν τινες ἐν τοῖς ἀδελφοῖς πολλάκις οὕτω πλουσίας τῆς χερίτος ἐπιλελυκότας, ὡς πέντε χρόνων καὶ ἕξ ἀπομαρυνθῆναι τέλεον αὐτοῖς καὶ ἀποσθῆναι, τὰ τῆς ἐπιθυμίας· εἶτα, ὡς ἔδοξαν ὄρου καὶ γαλήνης ἐπιλαβέσθαι, τότε καθάπερ ἐξ ἐνέδρας ἐπιφανείσα τούτοις ἡ κακία οὕτω δυσμενῶς ἐπέθετο καὶ ἀγρίως, ὡς ἐκπηξῆν αὐτοῖς ἐνθεῖναι καὶ ἀπορίαν· τεθάρρηκε τοῖνον οὐδεὶς τῶν ἐξῆς διὰ σύνεσιν βλέπόντων εἰπεῖν, ὅτι· χάριτός μοι συνοῦσης, ἀπὸ πλάγμαι λοιπόν καὶ τῆς ἀμαρτίας. Ἐνεργεῖ γὰρ, ὡς

habentes potestatem; et si enim solidam istam nondum creverunt hæreditatem, mole utique adhuc gravati carnis, tamen, ob arrhabonem Spiritus, certa et segura spe confidunt, et conregnaturos se tandem Christo, et fruituros copiose et abundanter **194** Spiritu; minime dubitantes quin, quoad in carne vixerint, perstituri in possessione sint virtutis et voluptatis illius, ejus semel experiendo gustum acceperunt; quippe cum superimpositum post inobedientiam hominibus Satanæ operculum, gratia veniens per purgationem interioris hominis et mentis, auferat penitus, et omne inquinamentum, omnemque cogitationem ad anima evertat; volens illam esse mundam, et propriam recipere naturam, prespicacibus et omni liberis impedimento veri luminis claritatem intueri oculis. Qui tales sunt jam ex hoc tempore ac vitæ statu in illud rapiuntur sæculum, et quæ ibi sunt pulchritudines ac miracula spectant. Quemadmodum enim corporeus oculus plene sanus et vicens, solares audacter inspicit radios; sic et hi lucida mente, inaccessibiles splendores Domini semper intuentur: ad quam tantæ mensuram pertingere felicitatis haud facile hominibus est: sed laborius ad hoc opus est plurimis, certaminibusque et sudoribus innumeris. Multi quippe sunt quibus gratia inest quidem operationes etiam quasdam suas exercens: cæterum ita ut simul non absit ab iis malitia intus latens. Itaque tunc ambo spiritus, lucidus et tenebrosus, in uno et eodem operantur corde. Quod autem dictum est: *Quæ enim societas luci ad tenebras* ²⁶? Et: *Lux in tenebris lucet* ²⁷: similiaque, divisim ac sigillatim, non uniformiter et in universum accipienda sunt. Nam in tantum quidam acquiescunt gratiæ Dei, in quantum continere seipsos possunt, et non vinci ab inhabitante in ipsis peccato. His contingit, dum constantius interdum attentiusque orationi vacant, ut quiete perfundantur; postea tamen sordidarum cogitationum insultus pati; quin et a subrepente furtim inaccessi peccato; præsentem nihilominus ipsa quoque gratia. Leviores igitur et minus cauti, nec satis intelligentes, quatenus in ipsis polleat divina gratia, temere credunt plane jam exterminatum esse peccatum. At discreti et vere prudentes rerum, non utique inficias iverint, se utcumque inhabitante dignatos gratia, nec tamen turpibus et absurdis cogitationibus non concuti.

XIV. Novimus quosdam ex fratribus sæpe adeo uberi superfusione gratiæ ditatos, ut quinque ac sex totis annis in ipsis penitus veluti emarcuerint et extinctæ fuerint cupiditates; deinde tamen, dum portu et tranquillitate frui videbantur, apparentem rursus, velut ex insidiis, malitiam tam venementibus ipso feris insultibus pulsasse, ut pavorem et consternationem ipsis incuteret. Nemo igitur eorum, quibus acutius cernere sacrae prudentiæ lumen dedit, ausit unquam dicere: Ex quo

²⁶ II Cor. iv, 14 ²⁷ Joan. i, 5.

præsentem in me sentio gratiam, liberatus sum in A omne tempus ab omni malitia. Duo enim, ut dictum est, inter se adversa in mente agunt, gratia et concupiscentia, utcumque cito creduli et imprudentes statim dicant: *Vicimus, et debellatum jam est. Mihi quidem contra sic videntur hujus se generis res habere, ut quando soli pure fulgenti suboriens repente vapor et caligo velamen veluti obduxerit; sic similiter, uti diximus, se habent, qui gratia Dei potiti, sed accurate nondum purgati sunt; sed in penetralibus profundis adhuc a peccato tenentur. Quare multa profecto discretionis opus est, ad experientiam rerum talium perfectissimam parandam.*

XV. Ut sine oculis, lingua, auribus, pedibus, videri, dici, audiri, ambulari nequit; sic pariter B impossibile est, sine Deo et ab ipso dato efficaci 165 auxilio, communicare mysteriis divinis, et nosse Dei sapientiam, aut in Spiritu ditescere. Nam sapientes quidem Græcorum, in meditatione doctrinarum exercentur, et ad invicem recipiendas verborum rixa longo trili usu sunt. Servi autem Dei, etsi congressibus disputationum inexercitati sint, tamen divina notitia et Dei gratia perficiuntur.

XVI. Audeo dicere, ne ipsis quidem illis sancto Paracleto repletis apostolis conigisse ut liberi prorsus a curis essent; sed exultationem et ineffabile eorum gaudium et timor aliquis conseqnebatur ex ipsa gratia, ne forte pejoris partis tentarentur occasionibus. Ipsa enim gratia in tuto res ipsorum ponebat, ne vel ad minimum excederent a recto. C Atque ut puerulus parvo calculo in murum solidum coniecto nullum ei damnum infert; aut jaculum hebes, loricam firmam minime lædit; sic pars illa malitiæ reliqua in ipso impetum faciens inefficax et frustraneum esse demonstrabatur, quod illos nimirum Christi virtus optime munivisset. Cæterum quantumlibet perfectis, libertas tamen arbitrii inerat. Non enim verum est, quod quidam inscite garrunt, post acceptam gratiam, nihil nisi laxationem et quietem restare. Requirit enim Dominus in perfectis quoque voluntatem animæ in obsequium Spiritus: ut hæc invicem consentiant. Dicit enim Apostolus: *Spiritum nolite extinguere* 28.

XVII. Simplici nomenclatione designare res facile cuivis et factu pronum est. Facile quippe omni D homini, est dicere, panem hunc (ut hoc exemplo utamur) ex frumento esse compactum; quo autem modo quave arte tota ejus præparatio administrata fuerit, sigillatim exponere, haud quivis queat; sed id eorum saltem est, qui experientiam rei habent. Ad hunc igitur mundum cui libet in promptu est, de affectuum vacuitate et perfectione disserere; experientia vero capessere negotium; hoc vero est re ipsa et in veritate methodum perfectionis percipere.

XVIII. Quicumque de spirituali doctrina sine

εἴρηται, καὶ τὰ δύο ἐν τῷ ἐνὶ καὶ τῷ αὐτῷ νῶ, κὰν οἱ εὐκολοὶ τε καὶ ἀμαθεῖς μικρὸν τι νῆμα πνευματικὸν ἐσχηκότες, Νενίκημεν ἤδη, λέγουσιν. Ἐμοὶ δὲ δοκῶ τὰ πράγματα οὕτως ἔχειν· ὡσπερ ὅταν ἡλίου καθαρῶς ἐπιλάμποντος σκοτεινὸς ὁ ἀνὴρ ἄφρων ἢ ὀμίχλη ἐπιδραμοῦσα ἐπισκοτίσῃ αὐτοῦ τῷ καλῷ φωτί· τοῦτω γὰρ παραπλησίως ἔχουσι τῷ λόγῳ οἱ τῆς μὲν τοῦ Θεοῦ χάριτος ἐπιτυχόντες, μήπω δὲ πρὸς ἀκρίθειαν διακαθαρθέντες, ἀλλ' ἐν τῷ βάθει ἐτι κατάσχετοι ὄντες ὑπὸ τῆς ἁμαρτίας· ὥστε πολλῆς τῷ ὄντι τῆς διακρίσεως δεῖ πρὸς τὸ πείρα ταῦτα τῷ τελειωτάτῃ προλαβεῖν.

IE'. Ὡσπερ ἀμηχανὸν ὀφθαλμῶν ἄνευ καὶ γλώττης, ὠτων τε καὶ ποδῶν βλέπειν ἢ λέγειν, ἀκούειν ἢ περιπατεῖν· οὕτως ἐπίσης ἀδόνατον, ἄνευ τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκεῖθεν διδομένης ἐνεργείας, μυστηρίων κοινωνῆσαι θεῶν, καὶ εἰδέναι Θεοῦ σοφίαν, ἢ κατὰ Πνεῦμα πλουτεῖν. Οἱ μὲν γὰρ σοφοὶ τῶν Ἑλλήνων ἐν λόγοις ἀσχοῦνται, καὶ πρὸς λογομαχίαν ἐκθύμως ἡσχόλῳνται. Οἱ δὲ τοῦ Θεοῦ δοῦλοι, κὰν ἀνομίλητοι λόγων ὦσιν, ἀλλ' οὖν θεῖα γνώσει καὶ Θεοῦ χάριτι καταρτίζονται.

IS'. Πείθομαι λέγων, φησὶν, ὅτι καὶ αὐτοῖς ἐκείνοις τοῖς ἀποστόλοις τοῦ ἀγαθοῦ Παρακλήτου πεπληρωμένοις, οὐμενοῦν καθαρῶς ὑπῆρχε φροντίδων ἀνεῖσθαι· ἀλλὰ πρὸς τῇ ἀγαλλιάσει καὶ ἀρρήτῳ χαρᾷ, καὶ φόβος τις εἶπετο ἐξ αὐτῆς δόξου τῆς χάριτος, οὐχὶ τοῦ τῆς κακίας μέρους ἔχοντας ἀφορμὰς. Αὐτῇ γὰρ ἡ χάρις ἐν ἀσφαλεῖ τὰ ἐκείνων ἐτίθει τοῦ μηδὲ πρὸς μικρὸν ἐκθῆναι τοῦ καλῶς ἔχοντος. Καὶ ὡσπερ τι παιδίον μικρᾷ ψηφίδι τεῖχος βεβλητὸς οὐδὲν ἤνυσεν, ἢ ὡς τι βέλος ἀσθενὲς θώρακα ἰσχυρὸν ἤκιστα ἂν βλάβῃ, οὕτω δὴ καὶ μέρος τι τῆς κακίας προσβάλλον αὐτοῖς ἄπρακτόν τε καὶ μάταιον ἀπηλέγγετο· ἅτε τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καλῶς φραζόμενοις. Ζῆλὸν ἀλλὰ καὶ τελείους οὖσιν ἢ τοῦ αὐτεξουσίου ἐλευθερία παρῆν, καὶ οὐχ ὡς τινες ἀνοήτως φασὶν, ὅτι μετὰ χάριν τὸ ἀπὸ τοῦδε φροντίδων λύσις καὶ ἄνεσις. Ζητεῖ γὰρ ὁ Κύριος κὰν τοῖς τελείοις τὸ θέλημα τῆς ψυχῆς εἰς διακονίαν τοῦ Πνεύματος, ὡς συμβῆναι ταῦτα ἀλλήλοις. Λέγει γὰρ ὁ Ἀπόστολος· Τὸ Πνεῦμα μὴ σβέννυτε.

IZ'. Τὸ μὲν ἀπλῶς λόγῳ παραδιδόναι τὰ πράγματα πρόχειρόν τι καὶ εὐπετές. Ῥᾶδιον γὰρ τῷ παντὶ λέγειν τὸν ἄρτον τοῦτον, ὑποδείγματος δὲ λόγῳ φαμὲν, ἀπὸ σίτου γεγενῆσθαι· τὴν μὲντοι, κατὰ μέρος αὐτοῦ κατασκευὴν ἐκθέσθαι, οὐ τοῦ πάντως γινῶναι· ἀλλὰ μόνων ἐστὶ τῶν πεπειραμένων. Οὕτω γοῦν καὶ τὸ μὲν ἀπλῶς περὶ ἀπαθείας λέγειν τε καὶ τελειότητος εὐπετές τε καὶ εὐχερές· τὸ δὲ πείρα τὸ πρᾶγμα παραλαβεῖν, τοῦτό ἐστι τῷ ἔργῳ καὶ ἀληθείᾳ καταλαβεῖν εἰς τὴν κατασκευὴν τῆς τελειότητος.

II'. Ὅσοι λόγους πνευματικὸς γεύσειός τε καὶ

28 Thess. v, 19.

πειράς ἐκτὸς φθέγγονται, τούτους εἰκέναι φημί ἄνθρωπον θέρους ἕρα μεσημβρίας ἀκριβοῦς ἰσταμένης πεδίον ἔρημόν τι καὶ ἄνυδρον διόντι· εἶτα ὑπὸ πολλῆς καὶ φλογώδους τῆς δίψης κατὰ νοῦν αὐτῶ ὑπογράφοντι πηγὴν τινα ψυχρὰν ἐγγύς οὖσαν γλυκὴν τε καὶ διειδὲς ὕδωρ ἔχουσαν, καὶ αὐτοῦ οὐδενός εἴργοντος ἀπολαμβάνοντι κατὰ κόρον· ἢ ἄνθρωπῶ μέλιτος μὲν οὐδὲ βραχὺ γευσάμενῳ, ἑτέροις δὲ ὅπως ἔχει γλυκύτητος πειρωμένῳ διασφεῖν. Τοιοῦτοι γὰρ ἀληθῶς, ὅσοι μὴ ἔργῳ καὶ πληροφορίᾳ τῆ ἑαυτῶν τὰ περὶ τελειότητός τε καὶ ἀγιασμοῦ καὶ ἀπαθείας παραλαμβάνοντες ἑτέροις εἰστηγείσθαι βούλονται· καὶ γὰρ εἰ εἰρή Θεὸς μιλάειν τινα τῶν παρ' αὐτῶν λεγομένων λαβεῖν αἰσθησιν, εἴσονται πάντως, ὅτι μὴ κατὰ τὴν ἐκείνων εἰσῆγησιν, ἀλλὰ πολλῶ τῶ διαφέρουσι τὰ τῆς ἀληθείας εἶχε καὶ τῶν πραγμάτων.

ΙΘ'. Τὸ μὲν Εὐαγγέλιον, φησὶν, ἀποφαντικῶς διακελεύεται πάντα ἄνθρωπον, τόδε μὴ ποιεῖν, ἢ ποιεῖν, ὥστε φίλον γενέσθαι τῷ φιλανθρώπῳ Βασιλεῖ· Μὴ ὀργισθῆς γὰρ, φησὶ, μὴ ἐπιθυμήσης· ἐάν τις σε ῥαπίσῃ εἰς τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην. Ὁ δὲ Ἀπόστολος κατὰ πόδα τῶν τεταγμένων ἐλθὼν, καὶ ὅπως χρῆ κατὰ μικρὸν γενέσθαι τὸ τῆς καθάρσεως ἔργον, ὅτι μεθ' ὑπομοιῆς καὶ μακροθυμίας, ἐκπαιδεύει. Πρῶτον μὲν γαλακτοτροφῶν ὡς νηπίους· εἶτα φέρων εἰς αὐξήσιν· καὶ αὐθις εἰς τελειότητα· οἶον, ὡς ἐν παραδείγματι φάναί, τὸ μὲν Εὐαγγέλιον τέλειος, ἐξ ἐρίου, εἶπε, γινέσθω χιτῶν· ὁ δὲ Ἀπόστολος, καὶ πῶς δεῖ ξάνεσθαι τοῦτο, ὑφαίνεσθαί τε καὶ κατασκευάζεσθαι τὸν χιτῶνα καλῶς διεσάφησεν.

quidem perfectam ex lana exhiberi tunicam mandat; Apostolus autem distincte insuper tradit, qua methodo pectendum sit, qua inde texendus arte pannus, et quomodo in tunicam in sit præparandus.

Κ'. Εἰσὶ τινες πορνείας μὲν τῆς φαινομένης, καὶ κλοπῆς, καὶ πλεονεξίας, καὶ τῶν ὁμοίων ἀπεχόμενοι μυχθηρῶν· καὶ κατὰ τοῦτο ἑαυτοὺς ἐκκρίνοντες τοῖς ἀγίοις· πολλοῦ δὲ δέουσι τῶν πραγμάτων γίνεσθαι καὶ τῆς ἀληθείας. Οἰκουρεῖ γὰρ ἐν τῷ νῶ τούτων ἡ κακία πολλάκις, ζῆ τε καὶ ἔρπει, καὶ οὕτω ἀπολιποῦσα τούτους ὕψητο. Ἄγιος δὲ ἐστὶν ὁ ἀγιασθεὶς καὶ τὸν ἔσω τέλεον διακαθαρθεὶς ἄνθρωπον· καὶ γὰρ τις τῶν ἀδελφῶν ἀδελφοῖς τισι συνευχόμενος πρὸς τῆς θείας ἐξηχμαλωτίσθη δυνάμειος, καὶ ἀρπαγείς εἶδε τὴν ἄνω πόλιν Ἰερουσαλήμ, καὶ τὰς ἐκεῖ φωτεινὰς οἰκίας, καὶ φῶς ἄπειρον καὶ ἀπόρρητον. Ἦκουσέ τε φωνῆς λεγούσης, τοῦτον εἶναι τὸν τόπον τῆς τῶν δικαίων ἀναπαύσεως· εἶτα φυσιωθεὶς καὶ μεγάλα περὶ ἑαυτοῦ οἰήθεὶς βαθεῖ κατέπεσεν ἀμαρτία, καὶ πολλοῖς ὕστερον ἐάλω κακοῖς. Εἰ οὖν οὕτως οὕτως, πῶς γε τῷ τυχόντι δυνατὸν λέγειν, ὡς Ἐπεὶ νηστεύω, καὶ ξενιτεύω, ψωμίζω τε τὰ ὑπάρχοντα, καὶ ἀπὸ τῶν εἰρημένων ἐφυλαξάμην κακῶν, οὐδὲν ἐστὶ τὸ λειπόμενον ἅγιον κάμει εἶναι; Καὶ γὰρ οὐχ ἡ τῶν φαινομένων κακῶν ἀποχῆ, τελειώσις ἐστὶν, ὡς περ εἴρηται, ἀλλ' ἡ κατὰ διάνοιαν κάθαρσις, αὕτη τελεία.

A gustu et experientia disputant, eos aio ego esse similes homini, per æstatem, meridie calidissimo exsistente, per campum desertum aridumque transenti, atque in siti, qua multa et flagrantissima torquetur, animo sibi fontem fingenti gelidum proxime fluentem aquam dulcem et cristallinam habentem, et ea se, ad satietatem usque, nullo prohibente, proliui: aut homini qui, cum mel omnino nunquam gustarit, tamen aliis declarare conatur quanta sit ejus suavitas. Tales profecto sunt quicumque re ipsa et intimo in se ipsis experimento eorum, quæ ad perfectionem, sanctificationem et perturbationum abolitionem pertinent, non ante præparati, alios de his docere disserendo volunt. Etenim si dederit his Deus, ut vel exiguum aliquem

B horum, quæ inexperti prædicant, sensum percipiant, tunc demum clare intelligent, veritatem et ipsas res non secundum eorum expositionem, sed multo aliter sese habere.

XIX. Evangelium quidem diserte præcipit omni homini, hoc non agere, hoc agere, si velit amicus fieri amantis homines Regis. Ait enim: *Ne irascaris, ne concupiscas: si quis te percusserit in dexteram maxillam, præbe illi et alteram* ²⁹. At Apostolus distincte ac minutatim exsequens partes singulas rerum præceptorum, qua sensim ratione administrari oporteat purgationis opus, cum patientia nimirum **196** et longanimitate, edocet. Primum quidem lacte pascens, ut infantes; deinde promovens in augmentum, postremo ad perfectionem perducens.

C Atque ut in exemplo rem exponamus: Evangelium

XX. Sunt quidam a fornicatione quidam apparente, a furto, ab avaritia similibusque abstinentes delictis; ac propterea se ipsos accensentes sanctis; a cujus tamen veritate appellationis longo absunt intervallo. Habitat enim in mente ac sensibus ipsorum malitia sæpe; vivit et serpit, necdum iis plane relictis foras profecta. Sanctus porro is demum est, qui est sanctificatus et interiorè perfecte purgatum habet hominem. Etenim aliquis fratrum, una simul cum aliis quibusdam fratribus orans divina captivatus vi, et raptus, vidit supernam civitatem Jerusalem, et lucidas, quæ illic sunt, domos, et lucem immensam atque ineffabilem. Audiit quoque vocem dicentem: hunc esse lacum justorum requiei; deinde, inflatus et magna de se præsumens, in grave incidit peccatum, et multis consequenter implicatus est malis. Si ergo hic ita lapsus est, quomodo poterit e vulgo aliquis dicere: Quandoquidem jejuno, et peregre dego, et facultates meas dispertior; prætereaque a supra memoratis custodivi me malis, nihil profecto deest quominus ego quoque sanctus sim? Etenim non ab apparentibus malis abstinentia, est perfectio, uti dictum est, sed mentis purgatio, eaque perfecta.

²⁹ Matth. v, 39.

XI. Hæc qui reputas, ingredi, aio, per atten- A
tam in cogitationes tuas vigiliam, penitus intra
captivam tuam et servam peccati mentem; et vide
illum adhuc infra cogitationes ipsas in imis, quæ
dicuntur, animæ penetralibus tuæ nidulantem an-
guem, interficientemque te suo inficiendis veneno
primariis animæ tuæ membris. Abyssus enim vere
incrustabilis cor est. Si ergo hunc occidisti, si
quantum erat imle iniquitatis, totum expurgasti, et
peccatum ejecisti, gloriare in Deo de puritate. Sin
minus, humiliatus, uti egenus et peccator adhuc,
accede ad Christum, pro occultis tuis orans. Appa-
ret enim universam tam veteris quam novi fœderis
Scripturum ad puritatem præcipue referri: quippe
cum omni homini, tam Judæo quam Græco, in pri-
mis expetibilis puritas sit; quanquam eadem cun- B
ctis haud adeo adeptu facilis; perlingere autem ad
istam cordis munditiam, aio neminem aliter quam
per Jesum solum posse. Ipse enim substantialis
vere veritas est; absque quali veritate impossibile
est, aut nosse veritatem, aut salutem assequi.

ΚΑ'. Εἴσελθε, φησὶν, ὁ ταῦτα ὑπολαμβάνων διὰ
τῆς τῶν λογισμῶν σου ἐπιστάσις πρὸς τὸν ἀρχιμά-
λωτόν σου καὶ δούλον τῆς ἀμαρτίας νοῦν, καὶ ἴδε
τὸν ἔτι τοῦτου κατώτερον καὶ βαθύτερόν σου τῶν
λογισμῶν, τὸν εἰς τὰ λεγόμενα τῆς ψυχῆς σου τα-
μιεῖα ἐμρωλεύοντα ὄφιν, καὶ ἀναιροῦντά σε διὰ τῶν
καιριωτάτων τῆς ψυχῆς σου μελῶν. "Ἄβυσσος γὰρ
ἀκατάληπτος ἀληθῶς ἡ καρδία. Εἰ οὖν τοῦτον ἀνεῖ-
λες, εἰ τὴν ἀνομίαν τὴν ἐν σοὶ πᾶσαν ἐξεκάθηρας,
καὶ τὴν ἀμαρτίαν ἐκβέληκας, κἀύχησαι περὶ καθ-
ρότητος ἐν Θεῷ. Εἰ δ' οὖν ἀλλὰ ταπεινωθεὶς ὡς ἐνδεής
τε καὶ ἀμαρτωλὸς ἔτι, πρόσελθε ὑπὲρ τῶν κρυφίων
σου δεόμενος τοῦ Χριστοῦ· πᾶσα γὰρ παλαιὰ καὶ νέα
Γραφή περὶ καθαρότητος φαίνεται: διαλεγομένη, καὶ
παντὶ ἀνθρώπῳ καὶ Ἰουδαίῳ καὶ Ἑλληνι: ἐπέραστα
τὰ τῆς καθαρότητος, κἂν μὴ πάσιν ἀνύσιμα· γενέ-
σθαι δὲ τοῦτο, τὴν τῆς καρδίας φημι καθαρότητα,
οὐ δυνατόν ἄλλως, ὅτι μὴ διὰ Ἰησοῦ μόνου· αὐτὸς
γὰρ ἡ ἐνυπόστατός τε καὶ ὄντως ἀλήθεια· καὶ δίχα
ταύτης τῆς ἀληθείας ἀμήχανον, ἢ ἀλήθειαν γινῶναι,
ἢ σωτηρίας ἐπιτυχεῖν.

ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΤΟΥ ΜΕΓΑΛΟΥ

ΠΕΡΙ ΑΓΑΠΗΣ

ΛΟΓΟΣ.

197 MACARII MAGNI

DE CHARITATE

LIBER.

I. Sicut in hisce apparentibus, exteriori homini C
renuntiasti, erogasti et distribuisti res tuas; sic et
renunciare te præ occupationibus pravis circa res
morum oportet: et si sapientiam didicisti carna-
lem, aut cognitionem es adeptus negotiorum, et
hanc abdica. Si justificationibus carnalibus confi-
dis, ab his quoque absiste, humilians te ipsum et
in parvum contrahens. Sic enim *stultitia prædica-
tionis*¹ percipere doctrinam poteris. In hac autem
veram invenies sapientiam; non in sermonibus ex-
quisite ornatis, sed in crucis virtute. His quasi
elaboratus transcriberis in sortem eorum, qui di-
gni habitus sunt eandem acquirere. *Cruce enim Chri-*

Α'. Ὡσπερ ἐν τοῖς φαινόμενοις τούτοις τῷ ἐκτὸς ἀ-
ετᾶζω ἀνθρώπῳ, ἐψώμισάς τε τὰ ὄντα καὶ διεσχόρ-
πισας, οὕτως ἀποτάξασθαι σε ταῖς τῶν ἡθῶν προ-
λήψειςι χρῆ, καὶ εἰ σοφίαν ἔμαθες σαρκικὴν ἢ γνῶσιν
πραγμάτων, ἄρνησαι ταύτην· εἰ δικαιοῦμασι πέποι-
θας σαρκικοῖς, ἀπόστηθι τούτων, ταπεινῶν σεαυτὸν καὶ
κατασμικρύνων. Οὕτω γὰρ καὶ δυνήσῃ τῇ τοῦ κη-
ρύγματος μωρία μαθητευθῆναι. Ἐν ταύτῃ δὲ τὴν
ἀληθινὴν εὐρήσεις σοφίαν, οὐκ ἐν λόγοις κεκομφε-
μένοις, ἀλλ' ἐν τῇ τοῦ σταυροῦ δυνάμει. Τούτοις
ἐνεργούμενος ἐν ὑποστάσει (1) τοῖς καταξιώθεισι ταύ-
την κτήσασθαι. Ὁ γὰρ σταυρὸς, φησὶν ὁ Παῦλος,
τοῦ Χριστοῦ τοῖς μὲν Ἰουδαίοις σκάνδαλον,

¹ I Cor. i. 21.

(1) Corruptus videtur locus; sensu tamen non obscuro.